

Viure: l'última escletxa

Andreu Sotorra

«Tan sols viure». Sara Montesinos i Martí Albesa. Col·lecció Nandibú Horitzons. Pàg. 118. Pagès Editors, Lleida, 2020. A partir de 12 anys.

En llenguatge audiovisual, el conjunt de relats de «Tan sols viure» es podria considerar un documental de no ficció —prescindint ara i aquí de la polèmica de càtedra sobre allò que és i què no és ficció i allò que es considera documental o no. No és estrany, doncs, que el llibre sigui la continuació de la sèrie documental, guanyadora dels Premi Carles Rahola 2019, «18+1 Un jovent que camina», de l'Agència Talaia i la col·laboració de La Directa, un material educatiu extraordinari i imprescindible, complementari del llibre, per a joves adolescents d'institut.

La parella d'autors, Sara Montesinos (Premià de Mar, Maresme, 1990) i Martí Albesa (Olot, Garrotxa, 1988), periodistes i fundadors de l'Agència Talaia, han documentat una sèrie de testimonis de joves, una desena, que s'han vist obligats a emigrar sols des dels seus països subsaharians jugant-se la vida per obtenir un futur millor.

Mal anomenats “MENA” —un terme que ja ha estat a poc a poc substituït pel que realment els correspon i el que són, “menors estrangers no acompanyats”, han viscut situacions terribles, estafes, enganys, insults, brots de racisme i moltes decepcions. Allò que se'ls havia promès, un cop arribats —si és que han pogut arribar— a la seva destinació, no té res a veure amb la realitat. I com a mostra d'això, el cas més contradictori és que es parli hipòcritament de “política d'acollida” i quan superen la franja dels 18 anys —el 2019 es calculava que podien ser més d'un miler—, són irresponsablement deixats —per no dir abandonats—, al carrer i al seu atzar.

De tot això parla «Tan sols viure». I tot i que ho podria fer amb un registre estàndard periodístic de reportatge o d'entrevista, ho fa dotant cada història d'un rerefons literari i posant els protagonistes en primer pla com a narradors de la seva experiència.

Però Sara Montesinos i Martí Albesa no s'han limitat a veure's amb els seus “herois” sinó que han trepitjat el terreny d'on molts d'ells provenen. Han estat a les fronteres de Ceuta i Melilla, han estat al Marroc, han intentat entendre el laberint del trànsit de persones, s'han apropat a allò que impulsa les seves famílies a llençar-los a una aventura que en molts casos té un final tràgic a les aigües del Mediterrani.

«Tan sols viure» és un testimoni respectuós amb els seus protagonistes: la Noor, el Driss, la Maria, l'Ismael, la Bouchra, la Farira, l'Abdu, l'Amin, l'Adam i el Massaliou. En cap moment es furga en allò que els podria fer més mal. En tot cas es pretén que els lectors entenguin els motius que empenyen els adolescents a

convertirse en “menors estrangers no acompanyats”.

L'objectiu, doncs, s'aconsegueix “literàriament” amb escriure, amb una impressió comuna: la vida com a última escletxa. I dic escletxa com a sinònim de túnel de fugida i de sortida fins a trobar una mica de llum, perquè és molt fàcil caure en el tòpic de dir també “última esperança”.

La parella d'autors haurien pogut fer de cadascuna de les històries una novel·la —d'aquelles que tan sovint s'etiqueten “per a joves” sense que parteixin moltes vegades de cap testimoni real. Però si s'haguessin deixat temptar per l'ham de la ficció, «Tan sols viure» hauria perdut credibilitat. En canvi, movent-se en el territori intermedi del periodisme, el reportatge, la investigació i la literatura, respira autenticitat i respon a allò que se li demana al documental de no ficció —tornem a emparar arriscadament el concepte—: que allò que sembla una pel·lícula tingui la força que només encomana el testimoni de la realitat.

Enllaç d'interès

(per visionar-lo, cal descarregar abans el PDF de la crítica)

Estratègia catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols:
<https://bit.ly/2XRziyr>

Projecte «18+1» amb els vídeos origen dels relats de «Tan sols viure»:
<https://agenciatalaia.com/projectes/181/>

Web Agència Talaia, fundada pels autors:
<https://agenciatalaia.com/>
